

Milo Bošković

(1937-1974.)

DVE PESME

USRED ŠUME

Odjeka mi manje usred ove šume
odjek mog bola kroz bol ne ječi
stegli me pa tako obruči od gume
i šljunak oštar što po grlu zveči

Sred šume ove dok vode trunu mi kosti
lažna pravda sudi i tako presudi
da sam bio glavom protiv svjetlosti
da mi po mozgu šeta gavran ludi

Niotkuda glas sve biva mračnije
po šumi se bude divljačne zvijeri
što kandže vade ko otrovne kanije
da mi put do sebe tačno premjeri

Niti pedalj više niti pedalj manje
da mi put ne bude bliže sreće
al ja ljuto bacam pokajanje
da me ni ono s mjesta ne pokreće

NEPOTREBAN U TRAJANJU

Dojadilo je biti ovakav kakav jesam
nepotreban u trajanju tokom svijesti
zamramoren kamen tu gdje sam
na vjetrometini da samo slušam vijesti

kako prežaljen bivam i kako me svijet
bezdušno potiskuje nazad ka zaboravu
kako sam postao otkinut cvijet
pregažen bez smisla kako gaze travu

kad nikome do svježje trave nije
niti do zemlje po kojoj ne ostaje traga
i neće vidim moje sjeme da se sije
neće se znati kakva me držala snaga

Samo će s vjetrobojne stizati vijesti
kako sam zamramoren kamen gdje sam
nepotreban u trajanju tokom svijesti
dojadilo mi je biti ovakav kakav jesam

Slavko Gordić

PESMA I SVET

Tragom opštih mesta

1.

Književna reč ne poznaje čvrste žanrovske granice ni razlike. Zato joj je, međutim, večno inherentna polarizacija na stvarnosnu i sopstvenu »ontologiju«. Reč je ili okrenuta svetu, ili okrenuta sebi. Ili teži da se saobrazi s nečim izvan sebe same, ili žudi neponovljivu samosvojnost, sopstvenost identičnu tek sa samom sobom. To su virtuelnosti koje se nikad potpuno ne ispunjavaju: ideal bi značio samouništenje.

Svest o ovakvoj polarizaciji svekolike umetnosti reči, postojeće i moguće, čuvaju u našem vremenu, s nužnom merom zabune, pojmovi proze i poezije.

2.

Proza uvek ima predstavnici karakter. Proza uvek posreduje značenje i poruku. Proza uvek postoji, znači i poručuje samo u kontekstu sveta izvan sebe same.

Poezija ne predstavlja. Poezija ne znači i ne poručuje ništa što bi postojalo izvan nje i pre nje. Ona teži da bude isključena iz konteksta sveta izvan sebe same.

3.

Svet nije predmet pesme, već njeno gradivo. Ona ga (svet) razara i preinačuje, bez želje da ga menja, bez želje da mu služi. Zagleda u sve njegove uglove, uzme ponešto, osmotri, ponese ili ostavi. Njegove reči, značenja, veze, navike, njegove izvesnosti i tajne, njegov kamen i voda i nebo i »ono čega nema«, njegov sklad i nesklad — bivaju tek građa iz koje pesma sebe samu sačini, u kojoj se satvori. Ono što iz sveta ude u njenu gradnju, prestaje da liči na svet: počinje drugu egzistenciju.

4.

Pesma uvek znači. Ali pesma uvek sama konstituiše značenje. Ona nikad ne znači nešto što jeste bez nje, pre i posle nje. Ona, doduše, znači onako kako i svet izvan nje znači, jer je iz njega sačinjena. Ali nešto drugo, novo znači: ona je pomerila značenja onom što je iz sveta uzela. Pesma je pomeranje značenja.

5.

Je li pesma nužno znak? Ili je pesma nužno tobožnji znak? Da nije znak samo izgovor za pesmu i izgovor pesmi? Ulaznica u svet?

6.

Kako pesma jeste U sebi samoj, kao nešto što ima sopstvenu prirodu, prostor, razloge i kriterijume. I svrhu u sebi samom. Njena teleologija nije teleologija kamena ili vode, već živog bića, koje u sebi ima svoju svrhu.

Zato je sličnija organskom negoli neorganskom. Zato ne možemo govoriti o njezinom sadržaju i obliku. Stalaktit ili ledenicu čine oblik i sadržaj. Pesma je nedeljiva.

7.

Pesma nikom i ničem ne služi. Zato pesma izmiče.

Pesma jeste, i samo znači to što jeste. Zato izneverava.

Pesma je drukčija od svega izvan nje same. Zato se ne da parafrazirati.

Ono što o pesmi možemo reći, uvek je izvan nje. Pesmu ne možemo izreći, možemo je samo situirati.

8.

Biti neprotumačiv, to je prirodno stanje pesme. Najbolja interpretacija će samo zatvoriti najuži krug oko pesme. To nije malo.

I najtananija interpretacija, i najtačnija, zna samo za negativna određenja. Kazuje čemu je pesma nalik, tj. šta pesma nije.

9.

Pesnik ne može ništa hteti ili ne hteti. On ne može imati program. Njega pesma mora izneveriti. A svrstavanje posle ishoda nije svrstavanje.

10.

Ne bira pesnik pesmu, već pesma pesnika. On peva kako mora, mada mu se često čini da peva kako hoće.

Zašto? Stoga što je u pesmi udeo namere udeo nepesme. Ništa se međusobno ne isključuje koliko pesma i namera. Pesnik može verovati da peva onako kako želi. Posređi je zabuna: on želi onako kako peva.

11.

Nije li u prirodi pesme da samu sebe dovodi u pitanje? Da se opterećuje vidovima govora, smislovima i svrhama koji joj nisu inherentni. Da iskušava nadmoć sopstvenog bića, dovodeći ga u podneblje nesličnog i tuđeg.

Nisu li toliki odsudni poveshni događaji poezije ništa drugo do veliki trenuci njenog samoiskušavanja?